

Turistický sprievodca

po mošovských pamätihodnostiach

ŠRZ Drienok Mošovce

Peter Reťkovský

Obsah

<u>Predslov</u>	3	<u>S – Meštianka</u>	11
<u>Mošovce</u>	4	<u>T – Stará kúria</u>	11
<u>A – Vidrmoch – povesť</u>	4	<u>U – Kaštieľ</u>	11
<u>B – Evanjelická škola</u>	5	<u>V – Hospodársky dvor</u>	12
<u>C – Evanjelický a.v. kostol</u>	5	<u>W – Starý kaštieľ</u>	12
<u>D – Evanjelický a.v. cirkevný dom</u>	6	<u>X – Kaplnka</u>	12
<u>E – Štefan Krčméry a evanjelická a.v. fara</u>	6	<u>Y – Skleník</u>	13
<u>F – Dom s portou a sypárňou</u>	6	<u>Z – Pavilón</u>	13
<u>G – Anna Lacková-Zora</u>	6	<u>a – Ginko</u>	14
<u>H – Pálenica Starý mlyn</u>	7	<u>b – Koniareň</u>	14
<u>I – Požiarna zbrojnica</u>	7	<u>c – Aleje</u>	14
<u>J – Výrobňa koží</u>	7	<u>d – Jazierko a Ostrov lásky – povesť</u>	14
<u>K – Pôvodné mošovské domy</u>	7	<u>e – Rybníky</u>	16
<u>L – Rodný dom Jána Kollára</u>	7	<u>f – Barónov hrob – povesť</u>	16
<u>M – Miloslav Schmidt</u>	8	<u>g – SOUPaR</u>	17
<u>N – Katolícky kostol Najsvätejšej Trojice</u>	9	<u>Použitá literatúra</u>	18
<u>O – Pamätník SNP</u>	10	<u>Kontakty</u>	18
<u>P – Škola</u>	10	<u>MAPA: Kompletná prehliadka</u>	19
<u>Q – Pomník Jána Kollára</u>	10	<u>MAPA: Skrátená trasa</u>	20
<u>R – Frico Kafenda</u>	10	<u>MAPA: Návšteva Barónovho hrobu</u>	21

Vážení čitatel',

cieľom tejto publikácie je poskytnúť záujemcovi praktického sprievodcu pri prechádzkach Mošovcami a ich okolím. Na konci súboru sú umiestnené mapy Mošoviec, na ktorých sú zaznačené najdôležitejšie cesty, cestičky i chodníky, ktoré ťa zavedú na tie najzaujímavejšie miesta našej obce i okolitej prírody. Na mape sú vyznačené lokality, ku ktorým sa viažu popisy uverejnené v tejto brožúrke spolu s tromi návrhmi trás na ich prehliadku:

- **Červená trasa:** Kompletná prehliadka, ktorá zahŕňa okruh celými Mošovcami a podhorskými cestičkami spojený s návštevou všetkých zaujímavých lokalít vrátane povestného *Barónovho hrobu*. Odhadovaný čas: 4 hodiny.
- **Zelená trasa:** Prehliadka Mošoviec, na ktorej navštívite najzaujímavejšie miesta Mošoviec bez vychádzky do okolia. Odhadovaný čas: 2,5 hodiny.
- **Hnedá trasa:** Je návštevou *Barónovho hrobu*, ktorá ťa zavedie na nádherné cestičky v podhorí Veľkej Fatry. Odhadovaný čas: 1,5 hodiny.

V prípade záujmu je možnosť navštíviť aj múzeum a pamätné izby v Mošovciach. Na konci sprievodcu je uvedený zoznam kontaktov na sprievodcov, ktorí ti po predchádzajúcom dohovore radi poskytnú nielen prehliadku daných priestorov, ale aj odborný výklad.

Na dokladovanie historickej podoby starých alebo už neexistujúcich budov boli použité fotografie, ktoré ti pomôžu porovnať, ako zasiahol historický vývoj našu obec.

Na záver by som sa chcel poďakovať všetkým, ktorí mi pri mojej práci pomohli, či už priamo, alebo sprístupnením rôznych materiálov.

Autor

Mošovce

Mošovce (na obrázku) patria k najväčším turčianskym obciam. Ich bohatú históriu dokladá nielen množstvo zachovaných pamätihodností, ale aj fakt, že svoje dejiny píšu už viac ako 770 rokov. Prvou písomnou zmienkou o obci Mošovce je donačná listina kráľa Ondreja II.

Pôvodne boli Mošovce zložené z dvoch sídlisk: Prvé, *Machyuch*, sa rozkladalo na mieste dnešného Starého radu a druhé, *Terra Moys*,

FOTO: LAMS Martin

ktoré dalo mestečku aj svoje dnešné meno, stálo tam, kde dnešný Vidrmoch.

A práve z tohto druhého názvu znamenajúceho *Zem Mojšova* odvodzujeme, že obec v dávnych časoch patrila istému Mojšovi,

čo by mohlo byť skrátenou podobou zloženého slovanského mena Mojtech, podobného typu ako Vojtech alebo Mojmír. Historicky potom názov podliehal mnohým variáciám, od *Mossovych*, *Mosocz*, *Mossowecz*, *villa regia Mayos alio nomine Mossovych*, *oppidioum Mayus sue Mosocz*, *Mosocz olim Mayus* až po dnešné *Mošovce*.

Osobitnou prastarou súčasťou Mošovciac je aj bývalá osada Chornukov, ktorej meno sa zachovalo v dnešnej podobe Čerňakov.

A - Vidrmoch - povest'

Miestnu povest' o vzniku názvu Vidrmoch zachytil Jozef Tatár vo svojom diele Živý poklad takto:

Bolo to ešte dávno predtým, ako kráľ Leopold vydal artikuly pre mošovských čižmárov. V mestečku ste na každom kroku zakopli o ševca, ale na čižmára ste tu nenaďabili, ani čoby ste si krpce zodrali. Preto sa Mošovčania veľmi potešili, keď sa do ich mestečka prisťahoval čižmársky majster. Od radosti by ho boli vari na rukách nosili.

Čižmárov dom stál na miernej vyvýšenine na okraji mestečka. Zákazníkov mal veľa, často nevedel, kde mu hlava stojí. Raz pani richtárka, raz slobodné slečny, mešťania i sedliaci si podávali kľučku na čižmárovom dome. Raz to bola objednávka na nové čižmy, inokedy dokvitli chudobnejší s opravami.

– Sám to nezvládnem, pozri, ako sa mi ruky trasú,– sťažoval sa čižmár žene.

– Už ani spávať skoro nechodím, toľkou robotou som zavalený. Pochopte, susedia!

A tí mu na to:

– Obstaraj si tovariša, štvoro rúk je štvoro rúk!

– Tovariša, tovariša, len kde ho vykutrať? Neľahká úloha pre majstra, čo má deravých čižiem v dielni po povalu.

Robota stála, kým čižmár pochodil okolité mestečká i dediny, kým sa vypytoval po jarmokoch na súdeho tovariša čižmárskeho remesla. A veru nadarmo. Zbytočná cesta. Akoby všetci tovariši pred ním utiekli na najvyššie turčianske vrcholy a odtiaľ sa mu chichotali, ako sa on chudák, nie už najmladší, v pote tváre šplhá za nimi. Nuž toto sa mu prisnilo. Lež sen je sen, ten mu pomocníka nenahradí.

Ledva čižmár otvoril oči, začul v kuchyni hovoriť chlapa čudnou rečou. Tušil, že to bude nemčina, bol ju už počul na

niektorom z jarmokov. Skočil do gatí a veru hodnú chvíľu trvalo, kým sa ako-tak po biede dohodovorili. Čižmár sa potešil, keď z hornoštubnianskej nemčiny vyrozumel, že je jeho včasný hosť tovarišom, o ktorom sa mu už aj nejednu noc prisnilo. Búchal sa po čele, že mu ani nenapadlo, aby svojho spasiteľa hľadal v Hornej Štubni, kde žili nemeckí usadlíci.

Majstrovi odľahlo. Nestačili dojednať poriadne plácu a už sa obaja zhovárali s čižmárskymi kopytami. Jeden našsky, druhý čudnou nemčinou. Majstrovi vôbec nevadilo, že jeho nový tovariš pozná len pár slovenských slov. Neprajníci sa ho občas zádrapčivo vypytovali:

– Majster, akože sa s tovarišom dohovoriš?

Vždy pokojne a zdvorilo odpovedal:

– Nuž predsa robotou sa dohodoríme, robotou, naším remeslom.

Odvtedy sa čižmárovej dielni na okraji mestečka lepšie vodilo. Veselšie časy sa nast'ahovali do čižmárovho domu. Zákazníkov stále pribúdalo, iba dobré chýry išli o ich robote. Teraz už čižiem vyrobili i navyše, takže sa zavše vybral majster so ženou predávať ich po jarmokoch. Raz dobre predal v Slovenskom Pravne, inokedy v Kláštore. Nečudo, že peniažky za dobré výrobky do majstrovej truhličky padali ani dážd' z neba.

Postupne stále viac a viac roboty zostávalo na tovariša. Zo začiatku len nezrozumiteľne hundral, v duchu nadával. Neskoršie, hlavne, keď bol majster preč z domu, sadol na lavičku pod lipou, založil si ruky na prsia a oddychoval. Keď sa niekto blížil k čižmárovmu domu, znervóznel. Odušu sa vyhováral a vykrúcal, lebo vedel, že ho znovu čaká ťažká robota. Zákazníkov odkazoval na majstra, ktorý sa ako bol týždeň dlhý v dielni neukázal. Len predával – peniažky zhŕňal. V týchto chvíľach sa tovariš tváril nešťastne. Každého z diaľky vítal svojou jazykolomnou nemčinou:

– Vidr moch, vidr moch, ach, bože, vidr moch!

– Ach, zase robiť, zase robiť! – po slovensky značilo.

A hoci tovariš po roku od majstra zdúchol, ľudia si jeho slová udržali v pamäti. Odvtedy už nehovorili susedom, že idú k majstrovi čižmárovi, ale na Vidrmoch.

Dnes už na Vidrmochu síce žiadny čižmár nebýva, no ľudia tam chodia a žijú naďalej. A robota? Tá im chutí rovnako ako kdekoľvek inde.

B - Evanjelická škola

FOTO: Autor

Pôvodne budova evanjelickej školy (obrázok vľavo), neskôr súčasť Základnej školy Jána Kollára, v ktorej sa učil i samotný Ján Kollár. Za budovou školy sa týči nevelký vršok. Pri odkrývaní zeminy z tohto vrška boli údajne nájdené pozostatky stredovekých rytierov, ktorí tu boli pochovaní aj so svojimi koňmi. Na toho, kto ich vyruší z večného odpočinku

sa podľa povery mala zničiť prastará kliatba. Možno aj preto Mošovčania kosti rýchlo zahrabali a dnes už nikto nevie, kde sa tento unikátny nález nachádza.

V súčasnosti je budova využívaná na podnikateľské účely.

C - Evanjelický a.v. kostol

FOTO: Autor

Náboženské zrovnoprávenie umožnilo aj Mošovčanom - evanjelikom postaviť si svoj kostol s vežou 1864 – 1871 (obrázok vľavo). Vznikol na okraji mestečka. Pôvodný kostol z roku 1783 bol menší a nemal vežu. Stavba upúta jednoduchým klasicistickým výrazom a portálom v podveží.

Veža je ukončená vysokou strechou. Ide o obdĺžnikovú stavbu, obnovovanú v roku 1927. Priestor kostola z troch strán lemuje chór, ležiaci na stĺpoch. V rokoch 1973 – 1975 bola vykonaná generálna oprava kostola. Vymenili sa lavice, okná, chóry, ale i oltár a kazateľnica. Vo veži sú umiestnené tri zvony rôznych veľkostí, ktoré svojim zvonením zvolávajú Mošovčanov do kostola, či oznamujú niekoho úmrtie. Pôvodne zvony ohlasovali aj každú štvrt'hodinu.

D - Evanjelický a.v. cirkevný dom

FOTO: Autor

Budova slúžiaca ako cirkevný dom, kultúrny dom, knižnica a do novej revolúcie i ako kino (obrázok vľavo). Potom prešla rukami viacerých nájomcov a v súčasnosti je využívaná na podnikateľské účely.

E - Štefan Krčméry a evanjelická fara

FOTO: LAMS Martin

Štefan Krčméry (na obrázku vľavo) sa narodil 26. decembra 1892 v Mošovciach. Po štúdiách teológie sa stal redaktorom Národných novín, neskôr zastával funkciu tajomníka Matice slovenskej v Martine a pôsobil zároveň ako redaktor Slovenských pohľadov. Zomrel roku 1955 v Pezinku

FOTO: ALU SNK

zasiahnutý duševnou chorobou, pochovaný je na Národnom cintoríne v Martine.

FOTO: Autor

Krčméry bol najmä básnikom, literárnym kritikom i prekladateľom a výraznou kultúrnou osobnosťou svojej doby.

Jeho rodným domom bola fara (obrázok na predošlej strane), ktorá sa nachádzala na mieste dnešnej (obrázok vľavo), postavenej po druhej svetovej vojne, kde má Krčméry pamätnú tabuľu s nápisom: **Tu sa narodil PhDr. Štefan Krčméry, 26. 12. 1892 – 17. 2. 1955, ev. kňaz, básnik, lit. vedec a tajomník MS.**

F - Dom s portou a sypárňou

FOTO: Autor

Jediným zachovaným domom s portou a sypárňou je dom č. 144 na Krčméryho ulici (obrázok vľavo). Táto tradičná architektúra sa ešte zachovala v niekoľkých domoch v obci

Blatnica.

G - Anna Lacková-Zora

FOTO: LAMS Martin

Narodila sa 7. augusta 1899 v Mošovciach (obrázok vľavo). Najskôr pracovala ako banková úradníčka, no potom sa naplno venovala literárnej

FOTO: Autor

tvorbe. Začínala už počas prvej svetovej vojny, neskôr písala verše pre deti, romány zo života žien a štúrovskej generácie, v ktorých si všímala nielen osobné, ale aj sociálne problémy.

Jej rodný dom stál povyššie predajne potravín na Partizánskej ulici, no vyrastala v dome č. 90 na Krčméryho ulici (obrázok na predchádzajúcej strane).

H - Pálenica Starý mlyn

FOTO: Autor

Pred druhou svetovou vojnou slúžila táto budova starému mlynu, ktorý využívali sedliaci z blízkeho i širokého okolia na mletie obilia (obrázok vľavo). Jeho mlynské koleso bolo poháňané vodou z tzv. „Horného potoka“, ktorý je ramenom hlavného potoka Mošovka. Spätosť horného potoka s miestom starého mlyna pokračuje až dodnes, nakoľko v súčasnosti zabezpečuje chladenie destilačnej kolóny.

I - Požiarna zbrojnica

FOTO: Autor

Je sídlom Dobrovoľného hasičského zboru v Mošovciach, no jej sála a veľká záhrada sa najmä v letnom období využívajú na poriadanie rôznych akcií a zábav (obrázok vľavo).

J - Výrobňa koží

FOTO: Autor

Tento komplex budov, teraz opustený, patril v minulosti k výrobni koží (obrázok vľavo). Teraz slúži komín tejto stavby páriku bocianov, ktorí sa sem rok čo rok na jar vracajú, aby odchovali svoje mladé.

K - Pôvodné mošovské domy

FOTO: Autor

Domy č.198 a 199 na Starom rade dokumentujú pôvodnú mošovskú architektúru (obrázok vľavo). Kedysi takto vyzerala väčšina domov; namiesto čierno-bieleho pásovania boli však omietnuté nabiele.

L - Rodný dom Jána Kollára

Nad vchodom k pamätnému miestu, kde stál rodný dom Jána

FOTO: Expozícia pamätnej izby Jána Kollára

Kollára, je jeho známy citát: „Slávme slávne slávu Slávov slávnych“ (obrázok na nasledujúcej strane).

Kollárov dom (na obrázku vľavo) bol podobný mnohým mošovským domom. Stál v bývalej Ševcovskej ulici

(terajšia Kollárova). Mal číslo 16.

Medzi ulicou a domom sa rozprestierala malá upravená záhradka so starým orechom.

V tomto type domov nadväzovala jedna miestnosť na druhú. V prednej časti sa nachádzala väčšia izba s dvoma oknami do ulice a dvoma do dvora. Ďalej nasledoval pitvor s hlavným domovým vchodom, ktorý slúžil zároveň ako kuchyňa. Za pitvorom nasledovala zadná izba,

FOTO: Autor

ktorá bola menšia ako predná. Ďalšou miestnosťou bola komora, za ňou sypáreň (sýpka), dreváreň a iné hospodárske stavby. Dom i ostatné časti boli drevené, iba sypáreň postavil neskôr otec Jána Kollára z kameňa.

Dňa 16. 8. 1863 sa v Ševcovskej ulici rozšíril požiar. Okrem iných zhorel aj Kollárov rodný dom, z ktorého sa dodnes zachovala iba kamenná sýpka (obrázok dolu).

V nej bola v roku 1974 vytvorená a roku 1982 reінštalovaná pamätná izba. Jej expozícia stručne zachytáva históriu obce, významné osobnosti, no najmä v chronologickom usporiadaní život a dielo významného mošovského rodáka.

Ján Kollár sa narodil 29. 7. 1793. Navštevoval školy v Mošovciach, Kremnici, Banskej Bystrici a Bratislave. Neskôr študoval v nemeckom meste Jena, kde sa zaľúbil do Frideriky Schmidtovej. Postava Frideriky sa objavuje v podobe alegorickej Míny aj v Kollárovej najslávnejšej básnickej zbierke Slávy dcera. Pre nesúhlas jej matky sa nesmeli vziať. Manželmi sa stali až roku 1835 po jej smrti. O dva roky neskôr sa narodila Kollárova dcéra Ľudmila. Ján Kollár

FOTO: Autor

zomrel vo Viedni, kde pôsobil ako profesor slovanskej archeológie. Pochovaný je v Prahe.

Kollárovo meno sa úzko spája s myšlienkou slovanskej vzájomnosti, v ktorej videl spásu malých európskych slovanských národov v náručí veľkého Ruska. Kvôli tejto myšlienke sa dostával do konfliktu s mnohými vtedajšími vzdelancami, ktorí sa snažili vyzdvihnúť Slovákov ako samostatný a nezávislý národ.

[M - Miloslav Schmidt](#)

Narodil sa 2. februára 1881 v Mošovciach v rodine krčmára a pekára. Po skončení školy v Kremnici a vyučení sa u otca za

FOTO: Autor

pekára sa stal vedúcou osobnosťou rodinnej živnosti. Svoje

schopnosti využíval aj

v kultúrnej

a národnobuditeľskej oblasti. Po príchode do

Martina u neho ožil záujem o organizovanie

dobrovoľných hasičských zborov na Slovensku. Až do smrti

vykonával funkciu veliteľa martinských hasičov, bol veliteľom Zemskej hasičskej jednoty, ktorá združovala takmer všetky hasičské zbory na Slovensku. Jeho zásluhou došlo k organizačnému upevneniu požiarnej ochrany na Slovensku.

Zomrel 8. mája 1934 v Martine.

Nápis na jeho rodnom dome na Kollárovej ulici (obrázok hore) znie: **V tomto dome sa**

FOTO: Autor

**narodil veľký budovateľ dobrovoľného hasičstva na Slovensku
Miloslav Schmidt.**

N - Katolícky kostol Najsvätejšej Trojice

Mošovský gotický kostol najsvätejšej trojice s vežou (obrázok na náprotivnej strane; súčasná podoba kostola na obrázku dolu) – dominantou okolia – patril v minulosti medzi najmonumentálnejšie sakrálne stavby v Turci.

Veža ako významná dominanta mestečka plnila niekoľko úloh. Po mestečku i jeho okolí sa z nej rozliehal hlahol štyroch zvonov. Najväčší z nich – Obecný, bol uliaty v roku 1704 a vážil 900 kg, druhý sa nazýval Odschod, tretí Median, štvrtý, vážiaci 70 kg, niesol meno Umrľáč. Samostatne v kostolnom múre bol umiestnený maličký zvon.

FOTO: Autor

Veža pred kostolom bola postavená samostatne, situovaná pri hlavnom priečelí s orientáciou na západ a s obdĺžnikovým pôdorysom s rozmermi 8,6 x 7,2 m. Výške 45 metrov musela byť prispôbena hrúbka vežových stien, z ktorých tri boli hrubé 1,5 m, štvrtá stena bola spoločná

s múrom kostola hrubým 1,2 m. Podľa zvyšku vežovej steny môžeme túto hrúbku zistiť aj dnes.

Základným stavebným materiálom bol opracovaný i neopracovaný kameň. Vežové nárožia boli zvýraznené kamennými kvádrmi. Na vežu sa napájala nízka ihlanová strecha s pôvodnou šindľovou krytinou.

Asi v dvoch tretinách výšky sa nachádzali okná, ukončené oblúkmi. Pod oknami na troch vežových stenách (južnej, západnej a severnej) boli umiestnené vežové hodiny. Predchodcom týchto hodín boli prastaré slnečné hodiny, umiestnené na južnej strane kostolného múru.

Koncom 19. storočia bol kostol, vtedy už takmer 600-ročný, značne poškodený a ošarpaný. Keďže bol postavený na močaristej pôde, kamenná gotická klenba, hrubá približne 1,5 m

začala na mnohých miestach pukať, aj napriek tomu, že po stranách kostola ju zabezpečovali hrubé kamenné piliere. Hrozilo preborenie klenby, preto bol na podnet vtedajšieho patróna cirkvi – baróna Františka Révaia – kostol asanovaný.

Na rozdiel od svojho predchodcu, objekt nového neogotického kostola, ktorý vznikol na jeho mieste, sa staval iba 2 roky (1912–1913). Výstavba historizujúcej sakrálnej architektúry bola už blízka dnešným stavebným postupom. Aby sa zabezpečila stabilita kostola, postavili ho na hrubej betónovej platni. Pôdorysne je nový kostol posunutý oproti pôvodnému o niekoľko metrov juhovýchodným smerom.

Nový kostol je trojloďový s bočnou, šesťuholníkovou vežou, ktorou vedie schodisko na chór kostola.

Pôvodne bola stará veža ponechaná v pôvodnom stave (obrázok vľavo). Po preskúmaní veže sa však zistilo, že je šikmá –

od zvislého smeru sa odkláňala 45 cm. Zo strachu pred možným

FOTO: LAMS Martin

FOTO: Lippan M.: Mošovce

zrútením sa 21. júna 1913 rozhodlo o zbúraní starej veže a o postavení novej, na ktorej výstavbu daroval barón Révai 80.000 korún. Počas asanačných prác však začala pristavaná stena novostavby kostola pukať, preto sa musel vežový múr znovu postaviť až do výšky vrcholu strechy kostola. Tento múr stojí v symbióze s kostolom až podnes.

O - Pamätník SNP

FOTO: Autor

Pomník Mošovčanom padlým v druhej svetovej vojne s nápisom: **Samuel Hrianka, Ondrej Feriančík, Jozef Matušovič, Ján Mičík, Enriko Tomanica, Miroslav Košík, Alexander Mizera a Jozef Pílka mošovskí občania obetovali svoje životy za vlasť v slávnom Slovenskom národnom povstaní roku 1944–1945** (obr. vľavo).

P - Škola

FOTO: Autor

Budova Základnej školy Jána Kollára (obrázok vľavo) sa vyznačuje veľmi vľúdnym prostredím. Chodby plné výstaviiek detskej tvorivosti, živých rastlín, ba dokonca i nástenných malieb pozitívne prispievajú k motivácii žiakov a spríjemneniu času tráveného v škole.

Jej základný kameň bol položený 28. 10. 1928 a na slávnostnom otvorení školy 5. 9. 1932 sa zúčastnil i sám prezident T. G. Masaryk.

Q - Pomník J. Kollára

Bol odhalený v roku 1963 (obrázok vpravo). Jeho autorom je Fraňo Štefunko. Na otvorenie prišla aj Kollárova pravnučka Ľudmila Schnabelrauchová. Nápis na pomníku cituje slová z Kollárovej Slávy dcery: **Ne z mutného oka, z ruky pilné naděje kvitne. Tak jen i zlé může státi se ještě dobrým.**

FOTO: Autor

R - Frico Kafenda

FOTO: Beňovský J.:
Mošovce
v premenách času

Frico Kafenda (na obrázku vľavo) sa narodil 2. novembra 1883 v dome, ktorý stál na pravej strane Krčméryho ulice tesne pod námestím (obrázok dolu). Bol významným slovenským hudobným skladateľom, dirigentom, klaviristom a pedagógom. Medzi výrazné osobnosti slovenskej hudobnej scény, ktoré prešli jeho rukami patrili aj skladateľ Eugen Suchoň. Po štúdiách pôsobil v Nemecku ako dirigent, no po prvej svetovej vojne sa vrátil na Slovensko. Pokúsil sa napísať i prvú slovenskú národnú operu, ale kvôli vypuknutiu prvej svetovej vojny zostalo jeho dielo nedokončené. Zomrel v roku 1963 v Bratislave.

FOTO: Lippan M.:Mošovce

Dnes je na mieste Kafendovho rodného domu voľné priestranstvo.

S - Meštianka

FOTO: Lippan M.:Mošovce

Budova z roku 1860 určená pôvodne pre účely okresného súdu, ktorá stála poníže Kafendovho rodného domu na pravej strane Krčméryho ulice (na obrázku vľavo), sa stala v roku 1922 sídlom štátnej meštianskej školy. Nemala však ani telocvičňu ani záhradu a jej priestory boli celkovo nevyhovujúce, preto sa koncom 20. rokov pristúpilo k stavbe novej budovy školy, ktorá stojí na námestí dodnes.

Dnes už ani budova starej meštianky neexistuje. Podobne ako na mieste Kafendovho domu sa aj na jej mieste nachádza voľné priestranstvo.

T - Stará kúria

FOTO: Autor

Okrem Révaiovcov bývala v Mošovciach kedysi aj iná šľachtická rodina – rodina zemanov Rakšánskovcov. V 15. storočí už pravdepodobne na mieste dnešného obchodu Jednota (obrázok hore) stála ich kúria. Na sklonku 19. storočia sa v nej nachádzala židovská škola. Poslednými majiteľmi boli Révaiovci, ktorí už kúriu nepotrebovali, začiatkom 20. storočia ju nechali zbúrať a na jej mieste vyčlenili zeleninové záhradky pre svoje služobníctvo.

U - Kaštieľ

FOTO: Autor

Jednou z najzaujímavejších a najkrajších historických pamiatok nášho regiónu je nepochybne mošovský révaiovský rokokovo-klasicistický kaštieľ (obrázok vľavo; interiéry na obrázkoch dolu). Postavili ho v 2. polovici 18. storočia.

Rod Révaiovcov je známy od 13. storočia. Pochádza zo Sriemskej stolice. V roku 1556 a 1635 boli povýšení na barónov a 17. 6. 1723 na grófov. Erb pánov de Reva, ktorý môžete vidieť na čelnej strane kaštieľa, tvorí zo zlatej koruny vyrastajúci vlk, ktorý drží pred sebou tri ruže. Mošovce sa do definitívneho vlastníctva Révaiovcov dostali v roku 1534, šesť rokov po tom, ako im ich daroval Ferdinand Habsburský.

Budova kaštieľa bola pôvodne dvojpodlažná s obdĺžnikovým pôdorysom. Stavba má blokový charakter a je situovaná na okraji rozsiahleho parku. Čelnou fasádou tvorí okraj obdĺžnikového námestia, kde má z architektonického hľadiska nesporne dominantné postavenie.

Vzhľadom na využitie priestoru sú vstupné časti prízemnia riešené pomerne vo veľkolepom štýle. Na vstupnú chodbu sú napojené ostatné priestory. Objekt je sčasti podpivničený. V pivničných priestoroch sa nachádza 9 metrov hlboká studňa. Široké drevené schodisko zabezpečuje prístup na poschodie. Miestnosti prízemnia majú jednoduché klenby bez výraznejších

FOTO: ALU SNK

ornamentov. Výnimku tvorí miestnosť tzv. „pisárne“, kde sa na strope nachádza plastický motív korešpondujúci s účelom priestoru: zapečatená obálka a štyri srdcia. Podľa povesti práve tu vznikali grófkine zamilované listy...

Väčšina miestností na poschodí má rovné stropy.

Reprezentatívny charakter má sála so zachovanou rokokovo-klasicistickou pecou. V kaštieli nájdeme pôvodné dvere a na oknách prízemia rokokovo-klasicistické kované mreže. Po roku 1945 slúžil kaštieľ na školské účely: Najprv tu bol Štátny detský domov pre vojnové siroty, v hospodárskej časti materská škola, neskôr osobitná škola internátna, po nej tu začalo fungovať

FOTO: ALU SNK

Poľnohospodárske odborné učilište. V prvej polovici 90. rokov objekt kúpila od obce Slovenská filmová tvorba Bratislava, ktorá ho po rekonštrukcii využívala na rekreačné účely. Atraktívne interiéry tejto historickej stavby využili v minulých rokoch niekoľkokrát filmári. Naposledy sa tu nakrúcala sága o turčianskych zemanoch Alžbetin dvor. Po opätovnej rekonštrukcii a adaptácii sa začal kaštieľ využívať ako hotel Via Magna. V súčasnosti sa opäť pripravuje pre návštevníkov Mošoviec.

V - Hospodársky dvor

V blízkosti kaštiľa sa nachádzajú hospodárske budovy z prvej polovice 19. storočia, ktoré sú umiestnené na veľkej ploche dvora v tvare písmena U (obrázok vľavo).

Pôvodne v nich boli uložené kočiare, neskôr autá baróna Révaia. Po druhej svetovej vojne sa stali domovom pre poľnohospodárske mechanizmy miestneho družstva. V súčasnosti sú opustené.

W - Starý kaštieľ

Starý kaštieľ (centrálna budova na obrázku dolu), ktorý sa nachádzal v severnom rohu rozsiahleho mošovského námestia, bol asanovaný roku 1952. Kedy a za akých okolností vznikol, kto bol jeho staviteľom, zatiaľ nevieme. Je pravdepodobné, že bol veľmi

FOTO: LAMS Martin

starý, pretože, keď ho v roku 1760 zničil požiar, barón Jozef Révai ho nedal opraviť, ale sa rozhodol postaviť si nový kaštieľ. Povráva sa, že keď si Révaiovcí postavili nový kaštieľ, dali poschodie ich starého

sídla rozobrať z toho dôvodu, že si vraj sluhovia nezaslúžia bývať v ich panských komnatách. Podľa hrúbky zachovaného múru možno usudzovať, že jeho funkciou bolo niečo viac ako len strechu.

X - Kaplnka

Zvláštnu pozornosť si zasluhuje anglický park, ktorý je od druhej polovice 18. storočia neodmysliteľnou súčasťou Mošoviec. Nerušene prechádza do okolitej prírody, pretože väčšinu parkových objektov tvoria domáce dreviny. Z listnáčov sú to najčastejšie javor, jaseň, buk, dub, hrab, lipa, agát, breza, z ihličnatých niekoľko druhov smrekov, borovica a jedľa. Z cudzokrajných drevín ako

raritu možno spomenúť ginko dvojlaločné z východnej Ázie či gaštan jedlý. Park svojou rozlohou 16.5 ha patrí medzi najväčšie na strednom Slovensku. Založili ho baróni Révaiovci, pravdepodobne pred postavením nového kaštieľa. Park je typickým príkladom anglického parku, kde sa skupiny stromov striedajú s voľnými priestranstvami a vodnými plochami.

FOTO: Autor

V roku 1911 si v západnom výbežku parku dali Révaiovci postaviť mauzóleum (obrázok vľavo). Táto secesionizovaná pseudogotická stavba má dvojetážový charakter: horná časť plnila funkciu kaplnky, spodná krypty. Hlavná loď sa vyznačuje krížovou klenbou. Fasáda je bohato členená neogotickými tvarmi.

Dnes v objekte sídli Múzeum mošovských remesiel, v ktorého expozícii sa nachádzajú nástroje používané pri výrobe chýrnych mošovských výrobkov.

Y - Skleník

V roku 1913 bol pomerne blízko záhradného pavilónu postavený secesný skleník (obrázok vľavo).

FOTO: Lippan M.:Mošovce

Nachádzal sa naľavo od chodníka, ktorý slúži ako hlavný vchod do parku. Žiaľ, po tejto mladej stavbe už nezostalo ani stopy. Na stavbu skleníka použili kamenný materiál zo starého gotického kostola, ktorý bol asanovaný roku 1912.

Bola to malá stavba,

sklenými plochami orientovaná na východ a západ. Približne v roku 1930 dali noví majitelia révaiovského panstva – Hubayovci – obnoviť predizbu tohto skleníka. Vonkajšie tri steny predizby boli z veľkej časti znova vymurované z okrasných uhlových kameňov starého kostola a veže. Takto využitý kamenný materiál z najstarších čias Mošoviec (zač. 14. storočia) bol zachovaný aj pre budúce generácie. Vchod do skleníka bol orientovaný na juh. Nad vchodom sa nachádzal výstižný latinský nápis: ANTUQUIOR ET TAMEN JUNIOR SUM QUAM VIDEOR. V preklade: SOM STARŠÍ A PREDSA MLADŠÍ AKO SA ZDÁM. Škoda, že sme pred niekoľkými rokmi nedocenili význam tejto pamiatky. Už po druhej svetovej vojne bol secesný skleník v kritickom stave. Vzácný kamenný materiál ľudia rozoberali a používali pri stavbách rodinných domov. V mošovskom parku už dnes secesný skleník nenájdeme. Bola to stavba nielen kuriózna, magická, ale aj symbolizujúca posledný z ozajstných umeleckých slohov.

Z - Pavilón

FOTO: Autor

bočnými krídlami (obrázok hore). Kruhový pavilón s veľkými polkruhovými oknami je krytý kupolovitou strechou. Postavený bol v roku 1800 ako skleník. Pôsobí pokojne, príjemne a dotvára celkový výzor parku.

Súčasťou parku je aj klasicistický záhradný pavilón s kruhovým pôdorysom a pristavenými

Donedávna sa využíval ako sklad náradia na údržbu parku, potom bol premenený na aquacentrum so saunou, masážami a bazénom s protiprúdom. Momentálne je opäť nevyužívaný.

a - Ginko biloba

FOTO: Ginko biloba

Raritou v našich zemepisných šírkach je exemplár stromu ginko biloba (vetvička a listy na obrázku vľavo). Jedná sa o prastarý druh zaraďujúci sa medzi ihličnaté rastliny, ktorého listy sa na jeseň sfarbia do sýtožltá a opadnú. Na Zemi rastie od druhohôr, teda asi 200 miliónov rokov. Vedci boli dlho presvedčení o tom, že pred miliónmi rokov vyhynul, no v 17. storočí našli v čínskej provincii Če-Ťjang celé háje ginkových stromov. V súčasnosti sa na celom svete používa ako okrasný strom, pretože veľmi dobre znáša znečistenie a nevyskytujú sa na ňom takmer nijakí škodcovia. Zároveň je zdrojom cenných prírodných látok, ktoré sa používajú v liekoch podporujúcich dobrú telesnú i duševnú kondíciu. Prežil všetky klimatické zmeny a kataklizmy, ktoré neprežili mnohé zvieratá a rastliny, napríklad aj výbuch atómovej bomby v Hirošime a Nagasaki. Dožíva sa úctyhodného veku 1 200 až 2 000 rokov. Na Slovensku existuje asi 140 jedincov.

b - Koniareň

FOTO: Autor

V tejto budove (obrázok vľavo) boli v Mošovciach za čias Révaiovcov ustajnené kone, neskôr sa využívala ako dielňa. Momentálne je nevyužívaná.

c - Aleje

FOTO: Autor

Jedna z nich sa nachádza pri mošovskom parku priamo oproti jazierku s Ostrovom lásky (obrázok vľavo). Panstvo ich v minulosti využívalo na prechádzky na koňoch či kočoch. Spolu s parkom ide o chránené prírodné objekty.

d - Jazierko a ostrov lásky - povest'

Jazierko pôvodne patrilo k sústave rybníkov, ktoré dal vybudovať v roku 1890 barón František Révai (obrázok na nasledujúcej strane). K ostrovčeku, ktorý sa nachádza uprostred jazera sa viaže i jedna z mošovských povestí, ktorú autor Jozef Tatár vo svojom diele Živý poklad rozpráva takto:

Na mošovskom jarmoku sa zišlo toľko ľudí, že by sa tam ľahko i celý regiment vojakov stratil. Mladá pani barónka Révaiová sa len veľmi ťažko predierala pomedzi hromady tiel, ktoré sa tlačili odušu všade tam, kde ponúkali dobrý tovar. Niežeby rada nakupovala v takejto tlačnici, ale jarmoky, tie bývali jednou z možností, ako sa dostať z kaštieľa von medzi ľuďmi. Hoci oslňovala krásou, vtedy ju len málokto poznal, tak mala šikovne zahalenú tvár. No bystrým očiam jedného mládenca predsa len neušla. Šikovne sa predral až za ňu a oboma rukami jej zakryl oči. Ona bleskurýchle pritlačila svoje rúčky na jeho a vzrušene šepkala:

– Jánošík!

Mládenec ju pustil a rovnako vzrušene ju oslovil:

– Mária!

Otočila sa. Premerala si ho od hlavy po päty. V kňazskom rúchu mu to celkom pristalo.

- Ty si ma spoznal? – opýtala sa ho tíško.
 - To moje srdce ťa spoznalo!
- Potom ju chytil za ruku a pošepol jej do ucha:
- Počkám ťa na ostrove, keď sa zvečeri...
- Tak, ako sa objavil, zmizol náhle v dave.

FOTO: Autor

Hneď vedľa starého kaštieľa sa rozprestieral park s rybníkom, uprostred ktorého vystupoval nad hladinu malý ostrov. Tam Jánošík čakal na pani Máriu. Sedel na brehu a sledoval hladinu. Vtom začul kroky, ale neotočil sa.

Priblížila sa k nemu a objala ho zozadu.

Chytil ju za ruky a povedal:

- Zdáš sa mi nepokojná. Chvejú sa ti ruky. Stalo sa niečo?
- Nevieť si navyknúť v tom prekliatom dome, všetko ma tam hryzie, padá na mňa.
- Tak prečo si sa potom...
- ... Vydala za starého a škaredého Révaia? Apko mu to sľúbili. Ani keby nevedel, ako to chodí v panských dvoroch. Nech mu je zem ľahká, ale to mu nikdy neodpustím. Na Starhrade som bola slobodná. A tu zavretá medzi štyrmi stenami. Ach!

Mária zavzlykala a pokračovala:

- To nie je život! Na nikoho sa ani pozrieť nemôžem, nieto usmiať. Grobian jeden! Už to ďalej nevydržím!
- Ale, veď som tu ja, – pohladil ju Jánošík po zaslzenej tvári.
- Teraz si tu, ale potom aj tak odídeš a ja sa budem dlhé dni a noci trápiť.

Jánošík ju mocne objal a boli by tak stáli ktovie dokedy, keby nezačuli hlas slúžky:

– Urodzená pani, urodzený pán vás zháňa. Ponáhľajte sa do kaštieľa!

Jánošík sa na ostrove schádzal s Máriou vždy, keď zavítal so mestečka. Nie všetko služobníctvo stálo na strane krásnej mošovskej barónky, nie každému sa dali ústa zapchať zlatkou. A tak sa barón Révai dozvedel o schôdkach svojej ženy s Jánošíkom. Práve v deň, keď sa znovu objavil v mestečku.

Jánošík zostal sám. Už sa chcel pobrať svojim zbojnickým chodníkom, keď zbadal slúžku, ako letela k rybníku opäť.

– Poďte, rýchlo, pomôžte, urodzený pán bije pani Máriu! – volala ho celá udychčaná.

Do Jánošíka vošla zlosť. Ako sokol letel ku kaštieľu. Musel však počkať na slúžku, lebo ona najlepšie vedela, kade sa ľahko dostane dnu, aby sa vyhol panským strážcom.

– Tadeťo, za mnou! – dovedla ho až ku dverám, za ktorými vyčíňal rozzúrený barón. Chvíľu počúval. Révai vrieskal, Mária stenala.

– Tak tebe sa mládencov zachcelo! Žena z urodzeného rodu a zahadzuje sa s takým niktošom, čo poctivým ľuďom strach naháňa! Po zlato sa môžeš prechádzať! Tu máš!

Zasvišťal bič a zaboril sa do jemného ženského tela. Mária zvyškla. Jánošík viac nečakal, vyvalil dvere a vbehol do komnaty. Barónovi sa od prekvapenia v žilách zastavila krv. Skamenel. Jánošík mu vytrhol bič, druhou rukou ho chytil pod krk a ohromnou silou šmaril do kúta.

Priskočil k barónke a snažil sa ju odviazať od stola. Vtom vtrhli dnu traja hajdúsi.

– Stojte! – zakričal Jánošík.

– Už ani krok, ak je vám život milý!

Keď zbadal barón svojich strážcov, odvážne vykrikol:

– Chyťte ho, do želiez s ním! Hýbte sa!

Hajdúsi sa vrhli na barónovho nečakaného hosťa. Ten si však s nimi ľahko poradil. Všetky kúty s nimi povymetal. Keď už dychčali ustrašene na kope, prikázal im:

– Berte baróna a na dereš s ním! Nadeľte mu päťdesiat palíc, ale poctivo, lebo ja sa vrátim!

Jánošík potom odniesol vysilenú Máriu na ostrov, kam za ňou chodieval deň čo deň. Za krátku dobu sa vyliečila a zotavila, lebo na ostrove lásky v mošovskom parku sa všetky rany hoja rýchlejšie. Neveríte? Chod'te sa presvedčiť!

e - Rybníky

FOTO: Autor

Sústavu rybníkov (obrázok vľavo) nechal v roku 1890 a nasledujúcich rokoch vybudovať barón František Révai. V súčasnosti patrí pod Stredné odborné učilište poľnohospodárske a rybárske, ktoré ho využíva nie len na odborný výcvik svojich žiakov, ale aj na podnikateľské účely.

f - Barónov hrob - povest'

S menom posledného potomka Révaiovcov, Františkom (obrázok na náprotivnej strane), ktorý sa nedal pochovať do rodinnej krypty, ale do hrobu na Haďom vŕšku uprostred nádherného lesa (obrázok na nasledujúcej strane), je spojená aj povest' Barónov hrob, ktorú v knižke Živý poklad zapísal Jozef Tatár takto:

Posledného potomka mošovských zemepánov Révaiovcov, Františka, bolo len ťažko zastihnúť v jeho prepychovom kaštieli. Vždy, keď nevystrájala víchrica alebo fujavica, keď nad krajinou

nevládli dlhotrvajúce dažde, vídávali ho ľudia potulovať sa po hlbokých veľkofatranských lesoch. Dobre poznal všetky zaujímavé zákutia, chodníky, po ktorých sa prechádzali plaché jelene, mláky, kde oddychovali diviaky i húštiny, kde podriemkavali medvede. Mal rád strmé svahy i očiam i ušiam lahodiace priezračné bystriny. Vášnivo holdoval poľovačkám, a tak nečudo, že keď na jednej zo svojich potuliek naďabil na krásneho jeleňa, náhle ho obľiala horúčka, zaťal zuby a pevnejšie zovrel pušku.

FOTO: LAMS Martin

– Tam, pri potoku, vidíš? –

pošepol svojmu mládencovi Jankovi Predáčovi

– Vidím, to je on, pán barón, to je ten štrnásťorák, čo nám odpovedal minule z Podjavoria, – povedal Janko a pritisol sa bližšie k hrive koňa.

– Teraz mi už neujdeš, – šepkal si barón sám pre seba a bodol svojho bieleho miláčika do slabín.

Kôň sa krokom priblížil k okraju lesa. Jeleňa mal stále na muške, a keď sa mu zdalo, že by ho už mohol zavetriť, dolinou sa tiahlo ozval výstrel. Jeleň sa vzoprel na zadné nohy a ohromnými skokmi uháňal preč. Barón zaškrípал zubami a už sa aj rútil za jeleňom. Janko Predáč neváhal a hybaj za ním. Cválal hodnú chvíľku. Keď si už bol istý, že barón nemôže byť ďaleko od jeleňa, začul ťahavý výkrik. Mocne šibol koňa a o okamih videl, ako kôň vláči baróna po rúbani. Hneď sa rozhodol. Ako blesk letel pánovi na pomoc. S nasadením vlastného života sa mu podarilo zastaviť splašené zviera. Okamžite vyslobodil dokrvaveného baróna spod jeho kopyt.

– Pán barón, ste v poriadku? – prihovárал sa mu. Odpoveď však nedostal. Iba akési smrteľné stonanie sa mu predieralo do uší, keď sa sám zranený štveral na koňa, aby privolal pomoc.

Keď sa František Révai prebral k životu, videl, hoci nejasne, riedke koruny borovíc. A tu zrazu tú tichú idylu vystriedala mohutná víchrica, ktorá ohýbala mladé stromy až takmer k zemi. Liečivé lesné ticho nahradilo praštie konárov a dunenie, od ktorého zaliehalo v ušiach. Ani čo by sa boli čerti ženili. Barón sa s vypätím síl trochu nadvihol, predklonil hlavu, a keď zaostřil oči, uvidel uprostred lesnej čistinky samotného kráľa lesov Fatrana. Sedel na jeho vysnívanom jeleňovi. Fatran sa mu prihovril:

– Zachránim ťa, uzdravím ťa, lebo viem, ako máš rád moje fatranské čierne lesy, vrchy a doliny. Budem ťa liečiť lesným tichom a priezračnou vodou z mojich studničiek. Ale mám

FOTO: Autor

jednu podmienku. Keď príde tvoj čas, musíš sa do týchto hôr navždy vrátiť!

Len čo to dohovril, zmizol v nepriehľadnej hústine. Víchrica utíchla.

Janko Predáč s privolanou pomocou dopravili baróna do kaštieľa. Kadejakí lekáři tam prichádzali a so zvesenými hlavami odchádzali. Nedávali mu veľké nádeje. Pripravovali ho na to najhoršie.

Raz, keď už bol zmierený s tým, že sa nikdy neuzdraví, spomenul si na Fatranove slová. Rozhodol sa, že sa ešte raz vráti do jeho hôr. Tentoraz už naposledy – odíde tam zomrieť. Ale čuduj sa, človeče, hneď po jeho prvom, druhom a treťom pobyte v lese sa

začal uzdravovať. Najprv ho tam vozili na koči, potom sa prechádzal hore-dolu, neskôr sa znovu vrátil do konského sedla.

Barón Révai sa vyliečil. Znova sa cítil ako mládenec. Dlhé roky ho ľudia ešte stretávali na potulkách po jeho obľúbených miestach. Ešte za svojho života si dal postaviť pod Hadím vrškom náhrobný kameň, aby mu pripomínal miesto, kde sa druhýkrát v živote narodil. Uplynulo ešte veľa rokov, kým ho pochovali do hrobu uprostred nádherného lesa. Splnil tak Fatranovu podmienku.

g - SOUPaR

FOTO: Autor

Stredné odborné učilište poľnohospodárske a rybárske vzniklo v roku 1960 (obrázok vľavo). Sídlo malo pôvodne v révaiovskom kaštieli. Škola vytvára možnosti aj pre cezpoľných žiakov, ktorí nachádzajú ubytovanie v školskom internáte. Počas letných prázdnin sa internát využíva na ubytovanie hostí z rôznych kútov sveta. Škola vyvíja mnohé podnikateľské aktivity, medzi ktoré patrí aj veľko- i maloobchod s rybami dochovanými v mošovských rybníkoch.

Použitá literatúra

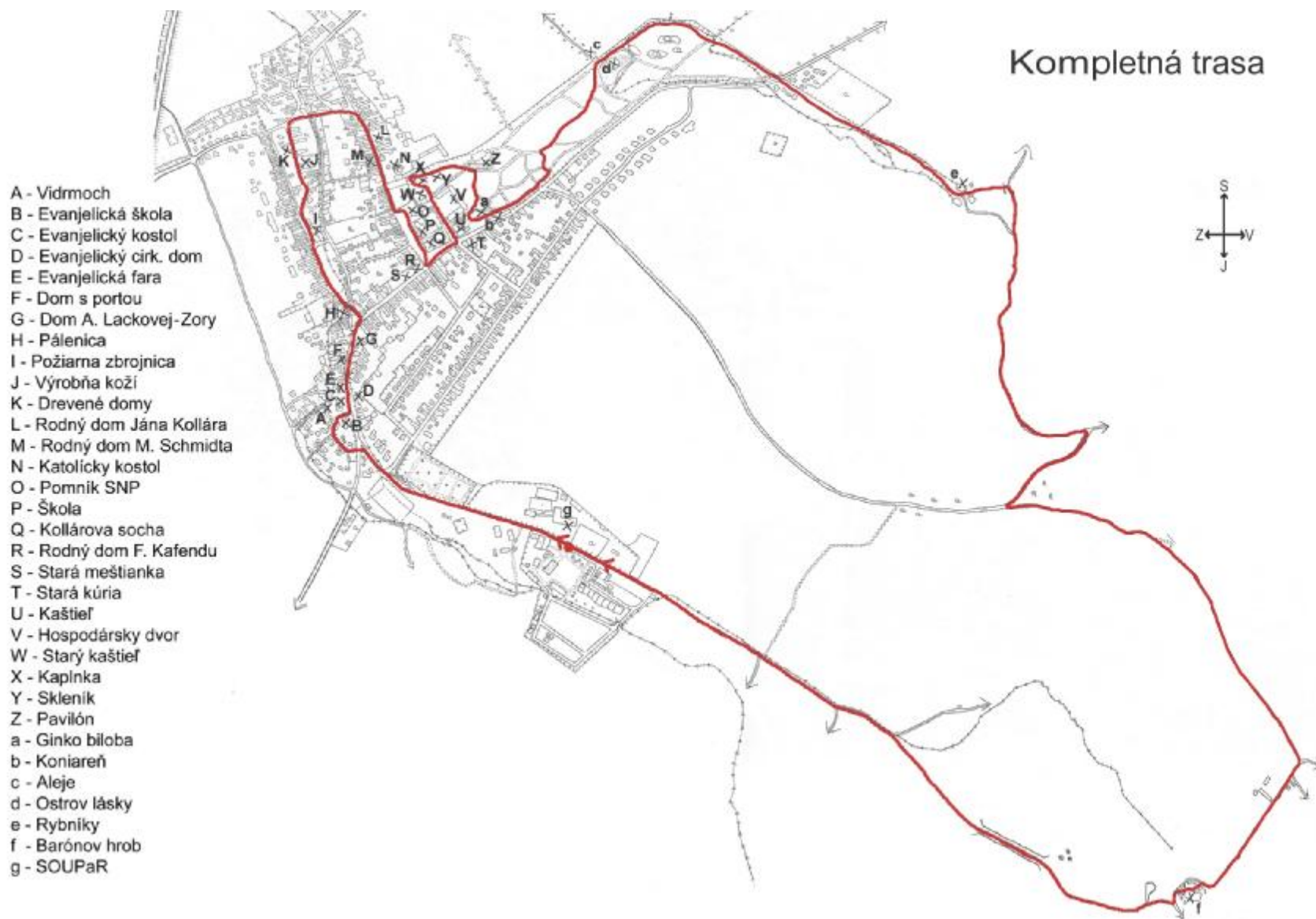
- 1) BEŇOVSKÝ, J. a kol.: *Mošovce v premenách času*. Martin: Osveta, 1984. 304 s.
- 2) LIPPAN, M. a kol.: *Mošovce*. Banská Bystrica: Stredoslovenské vydavateľstvo, 1971. 405 s.
- 3) TATÁR, J.: *Mošovce v historickej, kultúrnej a prírodnej mozaike*. Mošovce: Obecný úrad Mošovce, 2003. 124 s. ISBN 80-968976-0-8
strana 5, odsek 5: s. 43
strana 9, odsek 3 – strana 10, odsek 3: s. 55–56
strana 12, odsek 1 – strana 13, odsek 4: s. 27–28
strana 13, odsek 5 od „Počas“ – strana 14, odsek 1: s. 29
strana 23, odsek 2 po „ruže“: s. 33
strana 23, odsek 4 po „studňa“: s. 37
strana 23, odsek 4 od „Výnimku“ – strana 24, odsek 2: s. 37–38
strana 24, odsek 3 po „U“: s. 38
strana 25, odsek 2: s. 41
strana 25, odsek 3 – strana 26, odsek 1: s. 38–39
strana 26, odsek 2 od „Táto“: s. 41
strana 26, odsek 4 od „Žiaľ“ – strana 27, odsek 1: s. 39–40
- 4) TATÁR, J.: *Živý poklad (Povesti z Mošoviec)*. Mošovce: Obecný úrad Mošovce, 1994. 64 s. ISBN 80-967232-0-0
strana 3, odsek 2 – strana 5, odsek 2: s. 14–15
strana 29, odsek 3 – strana 32, odsek 3: s. 29–31
strana 32, odsek 6 – strana 35, odsek 2: s. 49–50
- 5) TOMLINSON, H.: *Bonsaje (Veľká kniha o pestovaní bonsajov)*. Praha: Agentúra CESTY, 1995. 224 s. ISBN 80-7181-047-9

Kontakty

Múzeum mošovských remesiel: p. Brázdová:.....	(043) 494 42 44
Pamätná izba Jána Kollára: p. Brázdová:.....	(043) 494 42 44
Pamätná izba Frica Kafendu: obecný úrad:.....	(043) 494 41 00
Evanjelický a.v. kostol: fara:.....	(043) 494 43 95
Katolícky kostol: fara:.....	(043) 494 43 25
Základná škola Jána Kollára:	(043) 494 42 14
Obecný úrad:	(043) 494 41 00
Drienok:	(043) 494 41 62

© Peter Reťkovský
Vydal: Obecný úrad Mošovce, 2004. Vydanie prvé.
Tlač: ŠRZ Drienok Mošovce

MAPA: Kompletná trasa

MAPA: Skrátená trasa

- A - Vidrmoch
- B - Evanjelická škola
- C - Evanjelický kostol
- D - Evanjelický cirk. dom
- E - Evanjelická fara
- F - Dom s portou
- G - Dom A. Lackovej-Zory
- H - Pálenica
- I - Požiarna zbrojnica
- J - Výrobňa koží
- K - Drevené domy
- L - Rodný dom Jána Kollára
- M - Rodný dom M. Schmidta
- N - Katolícky kostol
- O - Pomník SNP
- P - Škola
- Q - Kollárova socha
- R - Rodný dom F. Kafendu
- S - Stará meštianka
- T - Stará kúria
- U - Kaštieľ
- V - Hospodársky dvor
- W - Starý kaštieľ
- X - Kaplnka
- Y - Skleník
- Z - Pavilón
- a - Ginko biloba
- b - Koniareň
- c - Aleje
- d - Ostrov lásky
- g - SOUPaR

Skrátená trasa - Mošovce

MAPA: Návšteva barónovho hrobu

Barónov hrob

